

GRUPINIŲ KONSULTACIJŲ UŽSIĖMIMAS NR. 3 – IŠANKSTINĖS NUOSTATOS APIE LYČIŲ SKIRTUMUS

1. Užsiėmimo tikslas
Padėti Smurtinio elgesio artimoje aplinkoje keitimo programos (toliau – Programa) dalyviams atpažinti išankstines nuostatas apie lyčių skirtumus, turinčius įtakos smurtinio elgesio taikymui, ir ugdyti gebėjimą kurti lygiaverčius santykius.
2. Užsiėmimo uždaviniai
1. Supažindinti Programos dalyvius su išankstinių nuostatų apie lyčių skirtumus įtaka smurtiniam elgesiui.2. Organizuojant diskusiją skatinti dalytis asmenine patirtimi ir požiūriu į išankstinių nuostatų apie lytis keitimą.3. Taikant neformalaus ugdymo metodus, paskatinti įsijausti į partnerio (-ės) vaidmenį.
3. Užsiėmimo rezultatai
1. Programos dalyviai supranta, kad išankstinės nuostatos apie lyčių skirtumus gali paskatinti taikyti smurtinį elgesį.2. Programos dalyviai, dalydamiesi asmenine patirtimi, moderuojant Programos vadovui, vieni iš kitų mokosi naujų elgesio būdų.3. Taikant neformalaus ugdymo metodus, ugdomas empatiškas Programos dalyvių elgesys.4. Programos dalyviai sužinojo apie mitus apie lyčių skirtumus.
4. Užsiėmimo struktūra
Užsiėmimo struktūra yra rekomendacinė, ji gali būti keičiama, atsižvelgiant į konsultacijos dinamiką ar aptariamą temą. Bendra rekomenduojama užsiėmimo trukmė – 90 min.: 10 min. – pasisveikinimas; 15 min. – namų darbų aptarimas; 10 min. – pristatymas; 10 min. – įvadas; 25 min. – praktinė užduotis; 5 min. – namų darbų uždavimas; 15 min. – apibendrinimas ir kitos temos pristatymas.
5. Užsiėmimo priemonės
1. Atmintinė: šeimos mitai ir jų įtaka (Programos 4 priedo 3 priedas).2. Popieriaus lapai ir piešimo priemonės.3. Socialinių pozicijų kortelės (Programos 4 priedo 1 priedas).4. Namų darbų užduotis: lyčių skirtumai ir sakiniai, kuriais aš mažinsiu lyčių skirtumus (Programos 4 priedo 2 priedas).5. Programos užsiėmimų žurnalas (Programos 1 priedo 1 priedas) ir Programos dalyvių sąrašas (Programos 1 priedo 2 priedas).

6. Užsiėmimo vertinimo kortelės (Programos 1 priedo 3 priedas).
7. Temos aktualumo ir naudos vertinimo klausimynas (Programos 1 priedo 10 priedas).

6. UŽSIĖMIMO TURINYS

6.1. Pasisveikinimas

Siekdami paskatinti Programos dalyvius įsitraukti į užsiėmimą ir būti atviriems dalijantis savo patirtimis, pasisveikindami Programos dalyvių paprašykite papasakoti po vieną juokingą nutikimą, įvykusį per praėjusią savaitę. Pasidžiaukite, kad Programos dalyviai atėjo jau į trečią grupinių konsultacijų užsiėmimą. Priminkite apie per ankstesnius užsiėmimus pasiektus rezultatus, pasidžiaukite aktyviu Programos dalyvių dalyvavimu užsiėmimuose.

Programos dalyviams priminkite grupės taisykles, jas greitai apžvelkite ir paklauskite, ar visas tikslinga palikti, gal kurios nors jau tapo savaime suprantamos (apgaubkite skliausteliais), gal kai kurios tapo ypač aktualios – pabraukite kita spalva. Programos dalyvių paklauskite, ar sąrašą papildyti naujomis taisyklėmis. Jeigu Programos dalyviai aktyviai įsitrauks į diskusiją apie taisykles, pastebėkite, kad Programos dalyviai tapo aktyvesni, kad matote jų elgesio pokyčių.

6.2. Temos pristatymas

Pristatykite užsiėmimo temą, tikslą ir uždavinius. Priminkite, kad užsiėmimo trukmė – 1,5–2 valandos. Informuokite, kad per užsiėmimą Programos dalyvius supažindinsite su išankstinių nuostatų apie lyčių skirtumus įtaka smurtiniam elgesiui, jie mokysis vieni iš kitų, taikant neformalius ugdymo metodus bus mokomi nesmurtinio elgesio ir galiausiai Programos dalyviai susipažins su mitais apie lyčių skirtumus.

Programos dalyvius supažindinkite su užsiėmimo struktūra. Priminkite, kad per užsiėmimą labai svarbu dalytis asmeninėmis patirtimis, mokytis vieniems iš kitų ir įsivertinti, kokius naujai išmokus įgūdžius Programos dalyvis galės pritaikyti kasdien.

Užsiėmimo pradžioje bus aptariami namų darbai. Užsiėmimo pabaigoje bus paskiriama namų darbų užduotis – Programos dalyviai skatinami kasdien taikyti naujai išmoktas žinias ir taip ugdyti naujus įgūdžius.

6.3. Namų darbų aptarimas

Su Programos dalyviais aptarkite namų darbus. Priminkite užduotį: Programos dalyviai turėjo atsakyti į **anketos: smurtinio elgesio priežastys** (Programos 3 priedo 2 priedas) klausimus, kurie padėjo Programos dalyviams suprasti smurtinio elgesio priežastis, nulemtas kasdienių įvykių bei platesnės aplinkos. Programos dalyvių paklauskite, kaip sekėsi kasdien pildyti lentelę apie smurtinio elgesio rizikas. Paprašykite pasidalyti savo pastebėjimais ir namų darbų rezultatais. Dalyvių paklauskite, ar nusprendė, ką reikėtų keisti. Paskatinkite individualiai konsultuotis.

6.4. Įvadas

Stereotipinės nuostatos pradėjo formuotis dar akmens amžiuje, kai žmonės buvo priversti greitai klasifikuoti juos supančią aplinką į dvi kategorijas – „priešas“ ir „draugas“. Nuo to, kaip greitai galėdavo priimti sprendimą, priklausė jų gyvybė.

Dabar žmonių veikla vis dar užkoduota kaip „vyriška“ ir „moteriška“ – tai gali būti nulemta vyraujančios lyties ir galios santykių sistemos. Lytis pradeda suvokti biologiškai, paskui psichologiškai ir socialinėje plotmėje. Nuo socialinės lyties stereotipų priklauso mūsų savivertė, aplinkinio pasaulio suvokimas, profesijos pasirinkimas ir galiausiai – mūsų elgesys. Pastebima, kad besikeičiančioje visuomenėje moterys, vis dar išlaikydamos tradicinius „moteriškus“ bruožus, vis labiau įsisavina „vyriško“ elgesio modelius. Tačiau, kita vertus, vis dar išlieka gajos patriarchalinės nuostatos. Lytis yra svarbi socialinė kategorija, kuria apdorojame informaciją apie mus supančius žmones. Visuomenėje egzistuoja įsitikinimai, kad skirtumai tarp vyrų ir moterų yra labai dideli, sąlygoti biologijos, kad egzistuojantys lyčių vaidmenys patenkina visuomenės poreikius.

Pagal feministinę teoriją, kuria grindžiamas Duluto (Duluth) modelis, vyrai taiko smurtinį elgesį, siekdami valdyti ir kontroliuoti. Tradicinis Duluto modelis paremtas „jėgos ir kontrolės ratu“, kuris naudojamas kaip įrankis, kad smurtinį elgesį taikantys asmenys suprastų žiauraus elgesio modelius. „Jėgos ir kontrolės ratą“ sudaro aštuoni elementai:

- bauginimas;
- emocinė prievarta;
- izoliacija;
- ekonominis smurtas;
- „vyrų privilegijos“;
- prievarta ir grasinimai;
- vaikų įtraukimas ir jų pasitelkimas;
- kaltės sumažinimas, neigimas ir kaltinimas.

„Jėgos ir kontrolės ratas“ sukurtas taip, kad smurtinį elgesį taikantis asmuo galėtų atpažinti smurtinį elgesį. Smurtinį elgesį taikančių asmenų dalyvavimo intervencijos programoje tikslas – įtikinti vyrus taikyti nesmurtines strategijas, nurodytas „lygybės rate“:

- derybos ir sąžiningumas;
- ekonominė partnerystė;
- bendra atsakomybė;
- atsakingas auklėjimas;
- sąžiningumas ir atskaitomybė;
- pasitikėjimas ir parama;
- pagarba;
- smurtinio elgesio netaikymas.

Patriarchaliniam požiūriui būdinga nuostata, kad vyras turi būti šeimos maitintojas. Moteris turi būti namų šeimininkė, gera žmona ir motina, atsakinga už namų, vaikų ir vyresnio amžiaus šeimos narių priežiūrą, nesiekianti profesinės karjeros ir nekonkuruojanti su vyrais darbo rinkoje. Moters statusas ir vaidmenys visuomenėje vertinami kaip antrarūšiai, palyginti su vyru. Šiais laikais moterys ir vyrai kaip asmenybės yra lygūs, jų teisės vienodos, pabrėžiami individualūs gabumai, išsilavinimas, kvalifikacija, kompetencija, asmeninės savybės, lemiantys asmens statusą politiniame, ekonominiame bei šeimos gyvenime.

Nors stereotipinės nuostatos ir daro įtaką šeimos santykiams, keičiantis visuomenės nuostatomis moterys ir vyrai tampa lygiaverčiais partneriais. Svarbu suvokti, kad nors žmonės ir labai skiriasi, bet turi labai panašius poreikius, kuriuos vienaip ar kitaip stengiasi patenkinti: būti mylimi, būti suprasti, pritapti, būti išgirsti, būti gerbiami ir pan. Todėl kiekvienam žmogui, nepriklausomai nuo to, ar prieš jį buvo taikytas smurtinis elgesys, ar jis taikė smurtinį elgesį, svarbu rasti atsakymą į klausimus: kokie yra mano poreikiai ir kokie

yra jų patenkinimo būdai; kaip aš galiu suprasti man artimo žmogaus poreikius ir juos patenkinti.

Paskatinkite Programos dalyvių diskusiją ir paprašykite įvardyti:

- tris savo poreikius;
- tris savo partnerio (-ės) poreikius;
- apsvarstykite, kuo šie poreikiai skiriasi ir kuo jie panašūs.

7. UŽSIĖMIMO EIGA

7.1. Praktinė užduotis

Programos dalyvius supažindinus su dažniausia išankstinių nuostatų apie lyčių skirtumus įtaka smurtiniam elgesiui, pradėkite neformalų užsiėmimą – diskusiją. Programos dalyviams duodama išsitraukti **socialinių pozicijų korteles** (Programos 4 priedo 1 priedas). Padaroma daugiau socialinių pozicijų kortelių, nei grupėje yra Programos dalyvių. Jeigu Programos dalyvio artimoje aplinkoje nėra tokia socialinei pozicijai atstovaujančio asmens, leidžiama traukti kitą kortelę. Atsižvelgdamas į tai, kokia socialinė pozicija parašyta kortelėje, Programos dalyvis turi papasakoti asmeninę situaciją, atsakydamas į keturis klausimus:

- dėl ko kilo nesutarimas su kortelėje nurodytu asmeniu;
- kokių priemonių norėjosi imtis (kokių minčių kilo);
- kokių priemonių buvo imtasi, siekiant išspręsti konfliktą;
- kokių priemonių galėtų imtis šiandien, siekdamas išspręsti konfliktą.

Padiskutuokite, kodėl, priklausomai nuo lyties, taikomos skirtingos konflikto sprendimo strategijos.

Pasibaigus diskusijai, paprašykite Programos dalyvių įsijausti į partnerio (-ės) vaidmenį ir ant popieriaus lapo nupiešti vaidmenį. Kurdamas kito asmens įvaizdį, Programos dalyvis turi atsakyti į tokius klausimus:

- kaip atrodo mano partnerio (-ės) kasdienybė (kada keliasi ir eina miegoti, kokius darbus atlieka dienos metu ir pan.);
- kaip atrodo mano kasdienybė (kada keliuosi ir einu miegoti, kokius darbus atlieku dienos metu ir pan.);
- apie ką dienos metu galvoja mano partneris (-ė), kokios mintys jam (jai) kyla;
- kokius jausmus aš sukeliu savo partneriui (-ei), kai mes susitinkame po dienos veiklų.

Skatindami Programos dalyvių gebėjimą įsijausti į kito asmens vaidmenį, Programos dalyvių paprašykite pristatyti savo kūrinys. Esant galimybei, Programos dalyvius paskatinkite susikurtą partnerio (-ės) vaizdinį aptarti artimoje aplinkoje ir pastebėti įsivaizduojamus ir realius vaidmenų skirtumus. Po užduoties pristatymo paskatinkite Programos dalyvių diskusiją paklaUSDami:

- ar buvo sunku įsivaizduoti, ką partneris (-ė) veikia dieną;
- ar skiriasi vaidmenys, palyginti su mano;
- ar buvo sunku atsakyti į klausimą, ką partneris (-ė) jaučia susitikę po dienos veiklų;
- kokio susitikimo tikėtusi po dienos veiklų.

7.2. Namų darbai

Siekiant padėti Programos dalyviams ugdyti stereotipams įtakos nedarančius ir pagarbius santykius tarp skirtingų lyčių, Programos dalyviams išdalijami namų darbų lapai, kuriuose

paprašoma surašyti „vyriškus“ darbus, „vyriškas“ emocijas ir „moteriškus“ darbus, „moteriškas“ emocijas bei sakinius, ugdančius lyčių lygybę (Programos 4 priedo 2 priedas).

7.3. Apibendrinimas

Aptariama konsultacijos eiga ir pasiekti rezultatai: susipažinimas su nuostatų apie lyčių skirtumus įtaka smurtinio elgesio taikymui, susipažinimas su elgesio, kuriam padarė įtaką nuostatos apie lyčių skirtumus, keitimo būdais, diskutuodami ir atlikdami grupines užduotis Programos dalyviai mokėsi vieni iš kitų, modeliavo situacijas, atvirai diskutavo apie kylančias problemas ir ugdė gebėjimą įsijausti į kito asmens vaidmenį.

Įteikiama **atmintinė: šeimos mitai ir jų įtaka** (Programos 4 priedo 3 priedas) apie su lyčių skirtumais susijusius mitus.

Programos dalyvių prašoma pasakyti po vieną sakinį, atliepiant nagrinėtą temą (gali pasakyti, kaip jaučiasi, ar įgijo naujų žinių, kas buvo sunku, su kokia informacija nesutinka, ir pan.).

7.4. Konsultacijos vertinimas

Programos dalyviams įteikiama po vieną **užsiėmimo vertinimo kortelę** (Programos 1 priedo 3 priedas): „Teigiamai“ ir „Neigiamai“. Programos dalyvių prašoma ant stalo užvertus palikti po vieną jų nuomonę atitinkančią kortelę, o nereikalingą padėti atgal į dėžutę. Programos dalyvių prašoma užpildyti **temos aktualumo ir naudos vertinimo klausimyną** (Programos 1 priedo 10 priedas).

7.5. Programos užsiėmimų žurnalas

Programos vadovas po kiekvienos individualios ir (ar) grupinės konsultacijos užpildo **Programos užsiėmimų žurnalą** (Programos 1 priedo 1 priedas). Ši priemonė padeda stebėti Programos dalyvių elgesio dinamiką, Programos dalyvių dalyvavimą užsiėmimuose, užsiėmimo dinamiką, pamąstyti pasibaigus konsultacijai.